

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 6 a § i diskrimineringslagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 6 a § i diskrimineringslagen (RP 105/2024 rd): Ärendet har remitterats till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för betänkande och till kulturutskottet för utlåtande.

Utlåtande

Utlåtande har lämnats av

- kulturutskottet KuUU 10/2024 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Jasmiina Jokinen, justitieministeriet
- undervisningsråd Mervi Eskelinen, undervisnings- och kulturministeriet
- expert Elina Hakala, Människorättscentret
- diskrimineringsombudsman Kristina Stenman, Diskrimineringsombudsmannens byrå
- jurist Sonja Vahtera, Barnombudsmannens byrå
- undervisningsråd Heidi Sairanen, Utbildningsstyrelsen
- specialsakkunnig Nina Järviö, delegationen för jämställdhetsärenden
- generalsekreterare Juhani Kortteinen, Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden
- utvecklingschef Jarkko Lahtinen, Finlands Kommunförbund.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- social- och hälsovårdsministeriet
- Närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland
- Helsingfors universitet, pedagogiska fakulteten
- Tammerfors universitet, fakulteten för pedagogik och kultur
- Nationella centret för utbildningsutvärdering
- Helsingfors stad
- Borgå stad
- Tammerfors stad
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf

Betänkande AjUB 10/2024 rd

- STTK rf
- Akava ry
- Företagarna i Finland rf
- Kommun- och välfärdsområdesarbetsgivarna KT
- Nätverket för familjers diversitet
- Undervisningssektorns Fackorganisation OAJ rf
- Seta ry
- Bildningsbranschen rf
- Fackorganisationen för högutbildade inom socialbranschen Talentia rf
- Finlands Romaniförening ry
- Finlands Föräldraförbund rf
- Handikappforum rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att diskrimineringslagen ändras.

Enligt propositionen behöver anordnare av småbarnspedagogik och serviceproducenter inom småbarnspedagogiken inte längre separat för varje verksamhetsställe utarbeta likabehandlingsplaner för sin verksamhet.

Anordnare av småbarnspedagogik och serviceproducenter inom småbarnspedagogiken ska dock även fortsättningsvis ha en allmän skyldighet att bedöma hur deras verksamhet påverkar olika befolkningsgrupper och hur likabehandling i övrigt uppnås i deras verksamhet samt att vidta de åtgärder som behövs för att främja likabehandling. Det föreslås att dessa anordnare och serviceproducenter dessutom ska utarbeta en plan för de åtgärder som behövs för att främja likabehandling. En sådan plan kan emellertid i fortsättningen utarbetas gemensamt så att den gäller alla verksamhetsställen som anordnarna av småbarnspedagogik och serviceproducenterna inom småbarnspedagogiken ansvarar för. Kommunen ska enligt förslaget svara för utarbetandet av en likabehandlingsplan också för de aktörer inom familjedagvården och den kommunala öppna småbarnspedagogiken som är verksamma inom dess område.

Propositionen grundar sig på regeringsprogrammet för regeringen Orpo, enligt vilket verksamhetsförutsättningarna för alla kommuner stärks genom en fortsatt avveckling av normer inom kommunernas nuvarande verksamhetsfält.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2025 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2025.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

I propositionen föreslås det att diskrimineringslagen ändras så att skyldigheten för anordnare av småbarnspedagogik och serviceproducenter inom småbarnspedagogiken att utarbeta en likabehandlingsplan för varje småbarnspedagogiskt verksamhetsställe slopas. Propositionen grundar sig på regeringsprogrammet för regeringen Orpo. Enligt det stärks verksamhetsförutsättningarna för alla kommuner genom en fortsatt avveckling av normer inom kommunernas nuvarande verksamhetsfält. Enligt förslaget minskar det de administrativa uppgifterna för kommunerna och för andra anordnare av och serviceproducenter inom småbarnspedagogik och innebär således besparingar för dessa aktörer.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser det vara förståeligt att man strävar efter att avveckla normer och flytta tyngdpunkten från förvaltning till praktiskt arbete med barn. Utskottet tillstyrker lagförslaget utan ändringar, men med anmärkningarna nedan.

Skyldighet att främja likabehandling

I diskrimineringslagen föreskrivs det om en skyldighet för alla myndigheter och dem som sköter offentliga uppdrag att främja likabehandling. Enligt förslaget ska kommuner och privata serviceproducenter inom småbarnspedagogik fortsatt ha en allmän skyldighet att bedöma hur deras verksamhet påverkar olika befolkningsgrupper och hur likabehandling i övrigt uppnås i deras verksamhet samt att vidta de åtgärder som behövs för att främja likabehandling. Det föreslås att anordnare av småbarnspedagogik och serviceproducenter inom småbarnspedagogiken dessutom ska utarbeta en plan för de åtgärder som behövs för att främja likabehandling. Planen kan dock enligt förslaget i fortsättningen göras gemensamt för alla verksamhetsställen som anordnaren eller serviceproducenten har. Ansvar för planering av likabehandlingen hos aktörer inom familjedagvården och den öppna småbarnspedagogiska verksamheten i kommunerna ligger dock hos kommunen som en del av planeringen av likabehandling inom den kommunala småbarnspedagogiska verksamheten.

Som kulturutskottet säger i sitt utlåtande (KuUU 10/2024 rd) finns det bestämmelser om skyldigheterna att främja likabehandling inom småbarnspedagogiken förutom i diskrimineringslagen också uttryckligen i den gällande lagen om småbarnspedagogik (540/2018). Kraven på likabehandling ingår också i de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik, som är förpliktande för anordnare av småbarnspedagogik. Värdegrunden i grunderna bygger på likabehandling, jämlikhet, barnets rättigheter, barndomens egenvärde, respekt för en hållbar livsstil och mänskliga rättigheter, människovärdets okränkbarhet och mångfald, mångfalden av familjer och en hälsosam och hållbar livsstil.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet betonar att skyldigheten att främja likabehandling inom småbarnspedagogiken inte slopas, även om skyldigheten att utarbeta en likabehandlingsplan för varje verksamhetsställe slopas. Utskottet uppmuntrar också kommunerna och andra anordnare av småbarnspedagogik att utarbeta en plan för varje verksamhetsställe när det bedöms att planerna behövs lokalt. Utskottet anser att småbarnspedagogiken spelar en central roll när det gäller att

Betänkande AjUB 10/2024 rd

skapa jämlikhet i samhället. Det är motiverat att främja likabehandling inom den småbarnspedagogiska verksamheten med tanke på barnens välbefinnande.

Utfrågade sakkunniga och inkomna sakkunnigyttranden underströk fördelarna med att utarbeta en likabehandlingsplan för varje verksamhetsställe när det gäller att främja likabehandling. En viktig fördel med att utarbeta planer för varje verksamhetsställe ansågs i synnerhet vara att barnen och deras vårdnadshavare samt de anställda involveras i arbetet.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet instämmer i kulturutskottets uppfattning (KuUU 10/2024 rd) att det också i fortsättningen är möjligt att systematiskt främja likabehandling så att det är en naturlig del av verksamheten vid varje verksamhetsställe inom småbarnspedagogiken och så att planeringen stöder ledningen av verksamheten och utvecklingen av personalens kompetens. Genom en tillräcklig dialog med barnen och deras vårdnadshavare kan man se till att deras synpunkter beaktas. Som kulturutskottet konstaterar i sitt utlåtande innehåller också lagen om småbarnspedagogik skyldigheter att inkludera barnen och deras föräldrar i planeringen, genomförandet och utvärderingen av den småbarnspedagogiska verksamheten.

Avslutningsvis

Enligt utfrågade sakkunniga kommer propositionen att förplikta till att utarbeta nya planer på kommun- eller serviceproducentnivå. Enligt uppgift från justitieministeriet kan en kommun eller privat serviceproducent även i fortsättningen fullgöra sin skyldighet att utarbeta en likabehandlingsplan för småbarnspedagogiken genom att utarbeta separata planer för varje verksamhetsställe i stället för en enda gemensam plan. Således innebär propositionen exempelvis inte att de kommuner eller serviceproducenter som redan har utarbetat egna likabehandlingsplaner för alla verksamhetsställen utöver dessa ska utarbeta en plan på kommun- eller serviceproducentnivå.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 105/2024 rd utan ändringar.

Betänkande AjUB 10/2024 rd

Helsingfors 23.10.2024

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Saara-Sofia Sirén saml
vice ordförande Lauri Lyly sd
medlem Miko Bergbom saf
medlem Fatim Diarra gröna
medlem Jessi Jokelainen vänst
medlem Tuomas Kettunen cent
medlem Mikko Lundén saf
medlem Anders Norrback sv
medlem Karoliina Partanen saml
medlem Jorma Piisinen saf
medlem Mikko Polvinen saf
medlem Piritta Rantanen sd
medlem Tere Sammallahhti saml
medlem Timo Suhonen sd
ersättare Pia Sillanpää saf
ersättare Juha Viitala sd.

Sekreterare var

utskottsråd Meri Pensamo.

Betänkande AjUB 10/2024 rd
Reservation / gröna, vänst, sd

Reservation

Motivering

Regeringen föreslår att 6 a § i diskrimineringslagen ändras så att anordnare av småbarnspedagogik och serviceproducenter inom småbarnspedagogiken inte längre är skyldiga att separat för varje verksamhetsställe utarbeta likabehandlingsplaner för sin småbarnspedagogiska verksamhet. Skyldigheten i fråga har införts genom en ändring av diskrimineringslagen som trädde i kraft 2023. Enligt den övergångsbestämmelse som ingår i lagen ska planerna vara uppgjorda senast den 1 juni 2025.

Ändringarna främjar inte jämlikheten

De ändringar som regeringen föreslår i skyldigheten att utarbeta likabehandlingsplaner försämrar möjligheterna att uppnå målen i diskrimineringslagen. Den föreslagna lagändringen innebär att planeringsskyldigheterna skiljs åt efter diskrimineringsgrund. Förslaget anger emellertid inga godtagbara grunder för en sådan åtskillnad.

Propositionen strider klart mot syftet med diskrimineringslagen och står i konflikt med de internationella regelverken. Propositionen innehåller diskriminerande särbehandling och differentiering av barn samt retroaktiva försämringar, och det har inte lagts fram godtagbara grunder för dem. I och med att planeringsskyldigheten slopas blir den småbarnspedagogiska verksamheten och den förskoleundervisning som ordnas i daghem åter de enda delar av utbildningssystemet där det inte finns någon skyldighet att utarbeta likabehandlingsplaner för varje verksamhetsställe.

Artikel 2 i FN:s konvention om barnets rättigheter förbjuder diskriminering och förutsätter att konventionsstaterna vidtar aktiva åtgärder för att skydda barn mot all slags diskriminering. Den aktuella propositionen gör det svårare att skydda barn mot diskriminering.

Bland annat på dessa grunder kan den föreslagna differentieringen av likabehandlingsplaneringen i förskoleundervisningen som genomförs av skolor och daghem inte anses godtagbar. Om en likabehandlingsplan inte utarbetas för varje verksamhetsställe blir det svårt att i efterhand bedöma hur skyldigheten att främja likabehandling har genomförts och vilka åtgärder som har vidtagits för att främja likabehandling.

Propositionen beaktar inte barnets bästa

Propositionen har inte tagit hänsyn till barnets bästa. Lagstiftningsändringar som gäller barn bör utgå från konventionen om barnets rättigheter och andra internationella förpliktelser samt den till dessa kopplade nationella barnstrategin, enligt vilken Finland bland annat ska främja systematiskt arbete som förebygger ojämlikhet och diskriminering. Dessutom ligger de föreslagna ändringarna i lagstiftningen inte i linje med de rekommendationer som FN:s kommitté för barnets rättigheter har gett Finland.

Betänkande AjUB 10/2024 rd
Reservation / gröna, vänst, sd

De föreslagna ändringarna är också beklagliga med tanke på barnens rätt till inflytande. En engagerande likabehandlingsplan för varje verksamhetsställe skapar utmärkta möjligheter både för att inkludera barnen i likabehandlingsarbetet och för att bedriva människorättsfostran.

Barnets rättigheter får inte bara vara högsvävande formuleringar, utan lagstiftningen bör innehålla konkreta metoder för att integrera dem i barnens vardag. Regeringen Orpo har i sitt regeringsprogram förbundit sig att främja tillgodoseendet av barnens rättigheter inom alla samhällssektorer. Nu agerar den precis tvärtom.

Propositionen medför inga besparingar

Syftet med avvecklingen av normer bör vara att frigöra resurser för att uppnå målen för den småbarnspedagogiska verksamheten, inte enbart att skära i de offentliga finanserna. Att slopa skyldigheten att utarbeta en plan för likabehandling kan till och med äventyra måluppfyllelsen inom den småbarnspedagogiska verksamheten.

Dessutom är de eventuella besparingarna i propositionen små. Slopandet av skyldigheten beräknas spara in sammanlagt cirka 43 904 euro av statsandelarna för kommunal basservice på årsnivå från och med 2025. Dessutom beräknas besparingen i tillsynskostnaderna för diskrimineringsombudsmannens byrå uppgå till cirka 22 500 euro per år. Det här är ett marginellt belopp i statsbudgeten.

Propositionen minskar inte heller nödvändigtvis arbetsmängden och medför således inte önskade besparingar, men kan medföra förlust av ett viktigt verktyg för att främja likabehandling inom småbarnspedagogiken. Utifrån propositionen är det tvivelaktigt hur betydande minskningen av den administrativa bördan eller kostnadsbesparingen till slut skulle vara.

Att slopa likabehandlingsplanerna kan ha konsekvenser bland annat i termer av utanförskap och marginalisering bland barn och unga, vilket ökar kostnaderna på lång sikt. Genom att främja likabehandling säkerställer man däremot att var och en finner sin plats i samhället och blir en aktiv samhällsmedlem.

Alla barn är unika och värdefulla i sig själva, vilket man måste kunna ta hänsyn till i den småbarnspedagogiska verksamheten. För det måste man trygga både resurser och ett starkt stöd i lagstiftningen.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen forkastar lagförslaget.

Betänkande AjUB 10/2024 rd
Reservation / gröna, vänst

Helsingfors 23.10.2024

Fatim Diarra gröna
Jessi Jokelainen vänst
Lauri Lyly sd
Piritta Rantanen sd
Timo Suhonen sd